De oorlog

Jan van Beers

bron
Jan van Beers, *De oorlog*. L. Beerts, Antwerpen 1873

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/beer008oorl01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

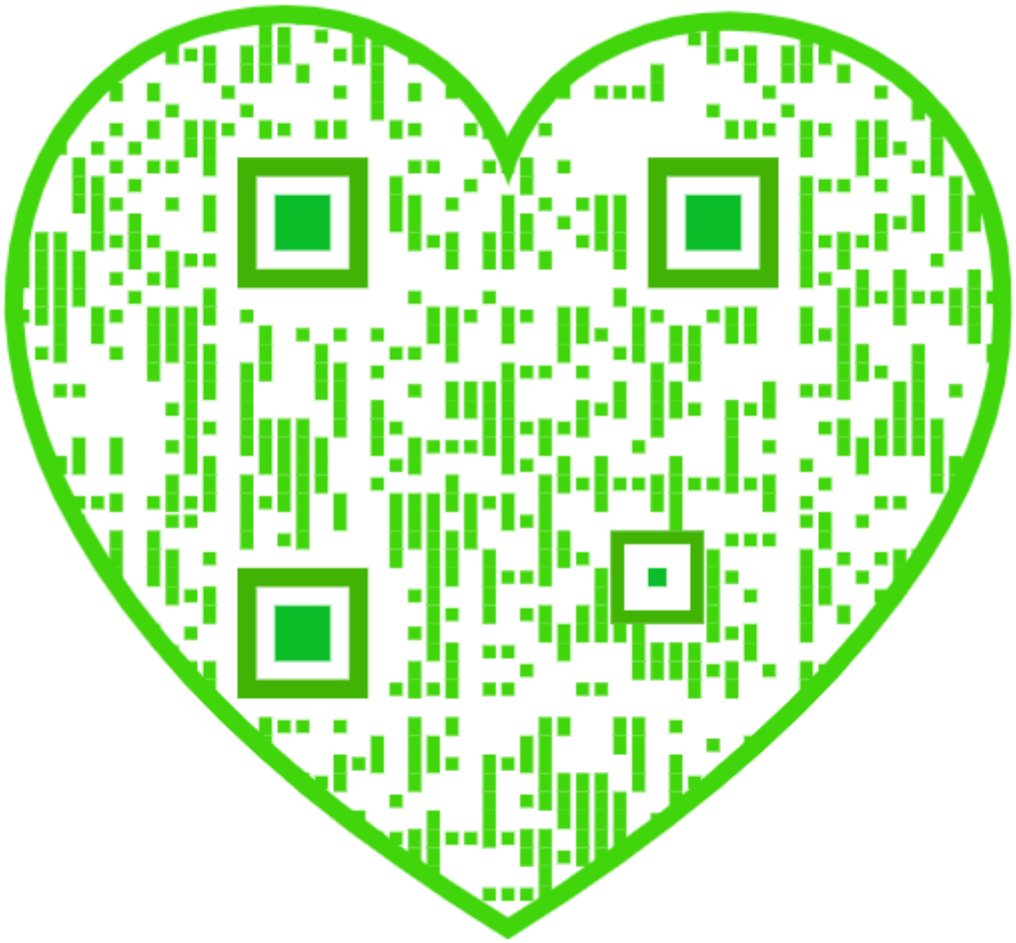

De oorlog

I

AARDGEESTEN
LENTE kust, met gloeiend minnelonken,
De aarde, nog in winterslaap gezegen.
Wakker sidderende, en wellustdronken,
Glimlacht de aard haar bruîgom smachtend tegen.
Liefde straalt en stroomt in vlammenvonken;
Leven spat en sprankelt allerwegen.

Beken
En vlieten
Verbreken
Hun boeien,
En schieten,
En vloeien,
Met tintlenden glans.
Kabbelend,
En babbelend,
Hunne oevers langs.

Heiden
En weiden,
Vol schittrende kleuren,
Asemen
En geuren,
Wijd en zijd,
Wasemen
En fleuren
Van 't bloemtapijt.

Tusschen de golvende voren
Wemelt en wiegelt in 't zonnelicht,
Malsch en dicht,
Tarwe, gerst, en koren.

Onder den zoelen
Adem der winden,
Wringen en woelen,
Bortlen en winden
Bloesems en bladen in boogaard en bosch
Zich los.

En bieën en hommelen,
En muggen en torren
Ronken en snorren,

Gonzen en dommelen;
En luid-jubelend vooglengeschal
Orgelt en klatert,
Gorgelt en schatert,
Hoog in de lucht en laag in 't dal,
Levensweelde, liefde, vrijheid,
Hemelblijheid
Overal.

Welkom, Lente! welkom, bron van zegen!
Strooi op aarde uw milde schatten uit.
Koestrend zonnevuur en frissche regen
Stove en drenke beurtlings bloem en kruid.
Zomer doet het alles kloek gedijen,
Zachtjes rijpt het Herfst in veld en gaard;
En de vrucht van alle jaargetijen
Plukt de Mensch, als koning van heel de aard.

MENSCH

Ja, mijn is de aarde! ik ben haaf koning!
Ik, die eens machtloos, weerloos, bloot,
Als 't ondier opwelde uit haar schoot,
En hongrend rondkroop in mijn woning,
Waar me alles onheil dreigde en dood!

Mij, 't voedend zog, dat uit haar boezem
Elk jaar ontspringt in vruchtbren bloesem;
Mij, al wat op haar bodem krielt,
Wat roeit door 't ruim of door de golven;
Mij, wat haar diepte houdt bedolven;
Mij, elke kracht, die haar bezielt!
Lucht, water, vuur, - ze zijn mijn slaven;
Ja, bliksems doe ik heen en weer
Om d' aardbol als mijn boden draven;
Want stof is knecht, en geest is heer!

SPOTGEEST

Hoor den trotschaard brallen!
Ha! ha!
Koning zich noemen van allen!
Ha! ha!
Maar wie over hem gebiedt, -
Hij weet het niet! hij weet het niet!
Ha! ha!

II

GEEST DER DUISTERNIS

GEESTEN der Duisternis, op!
Gaart om zijn kop
Pestwalm uit der Helle kolken,
Duizelnevel, zwijmelwolken,
Dat hij rede en recht verschop!
  Blaast in zijn borst
Hoogmoed, overheerschingsdorst!
Dat de mensch den mensch bestrije,
Worstlend om de heerschappije,
Volk tegen volk, vorst tegen vorst.

AARDGEESTEN

Wat stikdamp walmt er door de lucht,
Met haat, en wraak, en moord bevrucht?
De mensch, helaas! drinkt, zwijmeldronken,
Hem in, en voelt de hemelvonken
Op eens gesmoord in zijn gemoed,
  En droomt van bloed.

Zie! als een onweer, boven de kimmen,
Grauw als lood,
Zwanger van dood,
Onheildreigende duisternis klimmen!
't Rommelt, en dommelt, en gromt in haar schoot,
Als rollende wagens en trapplende paarden,
Als rofflende trommels en klettrende zwaarden!
Vlucht van de aarde, heilige Vreê,
Met de mantelslip voor de oogen!
Vlucht! de Krijg komt aangevlogen!
Wee!

GEWELD

Mannen! genoeg geslapen
Op 't kussen der muffige vreê!
't Zwaard uit de scheê!
Te wapen!
Rust is roest voor mannenaard,
Macht is 't eenige recht op aard;
Te wapen!

GEESTEN DER DUISTERNIS

Te wapen! te wapen! te wapen!

KRIJGSLIEDEN

Op! de trompetten weerschallen.
De rommels slaan! - de Vorst gebood!
Ten strijd! ten strijd! met vuur en lood.
Bij honderdduizendtallen,
Den vijand aangevallen!
Wij willen zege of dood!

VROUWEN

Hoort gij, hoort gij 't nare gebrom
Der oorlogstrom?
Hoort gij die hartverscheurende tonen?
Maagden, moeders, 't is de Dood,
Die uw geliefden, uw zonen
Ter slachtbank noodt!
Vloek! vloek! vloek over 't hoofd
Van wie der maged haar bruîgom,
Der moeder haar kind ontrooft!

KRIJGSLIEDEN

Op! mannen! op! ten kamp gesneld!
De naam van wie op 't eereveld

Als koene held
Wordt neergeveld,
Blinkt door alle eeuwen henen,
Van glorieglans omschenen!
Op! op! ten kamp gesneld!

ARBEIDERS

Wij streden,
Tevreden,
Den heiligen strijd,
Die sticht en bevrijdt;
Den strijd, waar 't zweet bij paerelt
In gouden dauw op de waereld,
Waar alles bij gedijt.
En nu, nu sleurt men ons, als vee,
Ten broedermoord, ter slachtbank mee.
Vloek! vloek! vloek over 't hoofd
Van wie den heiligen arbeid
Hoofden en armen ontrooft!

KRIJGSLIEDEN

Op! helden, op! door damp en staal,
Door vuur en schroot,
Ten zegepraal,

Ten gloriedood!
't Is zoet in 't graf te slapen
Met lauwren om de slapen!
Op! op! van wijd en zijd!
Ten strijd! ten strijd! ten strijd!

SPOTGEEST

Heisa! jubelt, Geesten der Hel!
't Gaat in gang het bloedig spel!
Ziet ze wriemlen, ziet ze draven,
Domme hoop van blinde slaven,
Moord- en slachttuig in de hand
Van een dronken dwingeland.
Wie hun woede gaat verscheuren
Werd nog straks als broêr begroet;
Maar thans draagt hij om zijn hoed
Eene veêr van andre kleuren, -
En dat vordert wraak en bloed!

GEESTEN DER DUISTERNIS

Heisa! jubelt, Geesten der Hel!
't Gaat in gang het bloedig spel!

III

AARDGEESTEN

DAAR dagen ze op de legerscharen!
De wolken duizlen in de lucht,
De bodem dreunt bij 't krijgsgerucht,
Hol-dondrend hun vooruitgevaren.
Zij wentlen traag van kim tot kim,
Als reuzendraken voort, en vonkelen,
Bij 't alvergruizlend voorwaartskronkelen,
Alom van brons- en staalgeglim.
Zij wentlen voort; en, wat zij raken,
Oogst, bosschen, dorpen, steden blaken.
Zij wentlen voort, ontzachlijk-grootsch,
Totdat ze in 't einde elkaar genaken,
En, dreigend-stil, zich vaerdig maken
Voor 't plechtig hooggetij des doods.

GEESTEN DER DUISTERNIS

Een bliksem verkondt:
De slag is begonnen!
't Onweer barst uit duizend kanonnen
Buldrend in 't rond.

Snel-voortrollende, mengelt zich onder
't Gekraak van hun donder
Het schettrend geknal
Van 't vuur der musketten.
't Luchtruim schokten davert, of 't zal
Scheurende storten en alles verpletten.
Mannen, staat pal!
Snuift den damp met volle togen!
Kruidgeur maakt den boezem vrij
Van den schrik en 't laf meedoogen,
En ontsteekt in hart en oogen
Razernij.

Hoor! hoor!
Dwars door d' alles omhullenden smoor,
Kogels, kartetsen, granaten, houwitsen,
Fluiten en flitsen,
Ronken en duilen!
Hoor! hoe de bommen
Bliksmend verknettren te midden der drommen
Hoor! hoor! hoe 't kermend gekrijt,
't Jammerend huilen
En 't jankende schreien,
Boven de reien,
't Klaatrend en dreunend gedonder doorsnijdt!

Voort! voort!
Ten broedermoord!
Voort de gepantserde, zware schadronnen,
Met lans en zwaard,
In dreunende vaart,
Tegen den muur der dichte kolonnen!
Alles verplet en vertrappeld ter aard!
Voort de kanonnen,
Hotsend en rotsend op raatlende wielen!
Voort, door modder en rookende plassen,
Over de tassen
Van allen die vielen,
Dooden en levenden al te gelijk
Malend en morzlend tot lillende slijk!

Heisa! bravo! zoo is 't goed,
Menschenbroed!...
Zie! als zeeën, die verwoed
Samenhorten,
Stormen en storten
Al de kohorten
Elkaar te gemoet.
Zie! wat een warling van mannen en paarden,
Zich huilend bespringend,
Neersaablend ter aarde, en
Weder verdringend!

Wat knarzen van zwaarden
En bajonetten,
Hakkend en stekend,
Knakkend en brekend!
Wat smakkend verpletten
Van gierende kolven!
Heisa! bravo! tiegers en wolven!
Zoo is 't goed!
Worgt als ontzinden!
Houwt in den blinden
Op vijand en vrinden!
Plast, en plonst, en baggert in 't bloed!

VERWINNAARS

Hoezee! hoezee!
Hoezee! wij zegepralen!
De vijand ligt geveld!
Langs heuvelen en dalen,
Wie, die zijn lijken telt?

Luidt, klokken! dondermonden,
Brandt los, en helpt verkonden
Door alle waereldronden:
De zege is ons! hoezee!

VERWONNELINGEN

Wee! wee!
't Recht vermoord!
In een bloedige zee
De vrijheid versmoord!
Wee!

Gapende wonden,
Wraakroepende monden,
Helpt het verkonden;
Wee!

Strooit, maagden, roos en palmen!
Zingt, priesters, jubelpsalmen,
Bij 't plechtig wierookwalmen!
De zege is ons! hoezee!

U, Jehovah-Sebaoth,
U, der legerscharen God,
Lof en eer!
Uwe almachte rechterhand
Streed met ons, en sloeg in't zand
's Vijands heir!
Lof en eer,
In der eeuwen eeuwen,
U, Jehovah-Sebaoth,
God!

Boven het psalmen,
En wierookwalmen,
Moet het weergalmen:
Wee!

Gevloekt zij 't lot!
Of leeft er geen God
Meer?...
Sla dan uw hand
Den dwingeland
Neer,
Heer!

Gevloekt zij 't lot,
Gevloekt bij God!

IV

DOOD

DAAL, stille nacht, en sprei, in mededoogen,
Om 't veld des bloeds uw vale vleuglen heen!
Berg 's Menschen werk voor alle sterflijke oogen,
En, Geestenheir, aanschouwt het, gij alleen!
Dauwt kalmte en troost in 't rond! laat stargewemel.
In 't brekend oog der stervenden, den hemel
Toelachen doen! voert zacht in mijnen schoot
Al wat daar waart aan schimmen door het duister,
En lispt hun toe, met zalvend zielsgefluister:
'Wreed is de Mensen, genadig is de Dood!'

AARDGEESTEN

In den dood weer broeders thans.
Liggen zij daar, bij duizendtallen.
Naast en op elkaar gevallen,
Spraakloos, roerloos, aaklig: - allen
Koud, in den kouden maanlichtglans.
Bloedzat zwolg zich de aarde, en hevelt
Bloedwalm op, die, log en lauw,

Heel de doodsvlakte overnevelt,
Met een floers van rossen dauw.
Hier verrijzend, ginds weer smorend.
Reutelt over die lijkenzee
Golfgebruisch van hartdoorborend
Pijngekreun en stervenswee.
En, in de verte, hunkren en tieren
Kudden van wolven en wolken van gieren,
Op den fledschen geur van 't bloed,
Langs de vier winden aangespoed....
Komt gij de stervenden niet laven?
Komt gij de dooden niet begraven,
Mensch? - uw toorn is thans bedaard;
Wisch die vlek van uwe woning;
Want de Hemel, waereldkoning,
Gruwt, wanneer hij blikt op aard.

SPOTGEEST

Ziet ge dat dwaallicht langs den grond
Rijzende, dalende, slingren in 't rond?
    Daar zwerft de Mensch, ha! ha!
Snuflflend als wolf en gier naar buit,
Plundert en schudt hij de lijken uit
    Van zijne broeders, ha! ha!

GEWONDE

Wat krast en fladdert daar rond mijn hoofd?...
Aaklige raven! kunt ge niet wachten,
Tot mijn licht is uitgedoofd?
Weg! 'k wil sterven in zoete gedachten...

Vaarwel, zoet lief!... in stil geween
Heb ik bij 't afscheid u gezworen:
‘Is mij daar ginds de dood beschoren,
'k Zie stervend u, en anders geen.’
En thans - ik voel aan mijne lippen
Den laatsten ademtocht ontglippen....
Ik sterf.... en denk aan u alleen.

MOEDER

Mijn zoon! mijn zoon! waar ligt mijn zoon?
'k Wil aan mijn hart hem drukken,
'k Wil hem den dood ontrukken,
Mijn jongen, zoo kloek, zoo schoon!
Gieren en raven,
Hoort gij zijn stem
Nergens klagen?
Leidt mij tot hem!...
't Kind van mijn schoot....

'k Zal u mijn leven
Bij 't zijne geven,
Mag ik nog eens hem kussen, Dood!

GEWONDE

Dorst!... ik heb dorst!
Om Godes wil,
Eénen teug, die 't branden still'
In mijne borst!

Ha! daar lacht en schittert weder,
Door het dichte loof beschut,
Vriendlijk-teeder
Vaders hut!
Moeder laat het schepvat neder; -
Hoor het plompen in den put; -
Hoor het sprankelend geklater
Van 't naar boven rijzend water....
Moeder! moeder! om Godes wil,
Eénen teug, die 't branden still'
In mijne borst....
Weg! 't is weg!... ik sterf van dorst!

SPOTGEEST
't Roemvol dagwerk is volbracht!
Mensch, slaap op uw lauwren zacht!
Droom van 't rijk der eeuwge vrede!
Morgen brengt de zon het mede!
Morgen wascht ge uw handen, ja!
Ha! Ha! Ha!

GEEST DER DUISTERNIS

Pest, Ellende, Hongersnood!
De Oorlog sparde 's afgronds schoot
Open voor uw blinde woede.
Wat zijn zwaard
Heeft gespaard
Valle voor uw geeselroede!
Voort! voort! op 't nevelpaard!
Voort met u drieën; uw is de aard!

MENSCHHEID
Waarom, rampzaalge waereld, kleeft,
Te midden van de zustersferen,
Met wie gij 't eindloos ruim doorzweeft,
Zoo wreed op u de vloek uws Heeren?

Wat baat het, dat de geest u straalt
Om 't hoofd, o Mensch, met hemelluister,
Als gij, beneden 't dier gedaald,
Zijn glansen dooft in helleduister?
Wat baat de stem, in uw gemoed
Luid-roepend: ‘elk bemin zijn broeder
Gelijk zich zelf!’ als gij, verwoeder
Dan duivlen, dorst naar broederbloed?
Helaas! helaas! komt aan de ellende
Dier zelfvernieling nooit een ende?
Leeft Caïns zaad dan eeuwig voort
In 't menschdom? - woont daar, in dien dooven
En blinden hemel, ginder boven,
Geen God, die ons gejammer hoort?...
Hoor gij dan, Geest des Kwaads, de klachten
Des Menschen! - stort hem vuur der Hel
In 't brein; ontdek hem wonderkrachten,
Waarmee hij gansche legermachten
In éenen slag ter neder vell'.
Zoo komt aan 't eindloos broederslachten
Misschien een einde; - zoo ontstaat
Het goed licht uit het hoogste kwaad.
Hoor, Geest der Duisternis, ons kermen!...
Of, voelt de Hel zelfs geen erbarmen
Voor d' aardworm, dien zijn God verlaat!

GEESTEN DES LICHTS
Looft den Heere! looft den Heere!
Al wat leeft en leven zal,
In 't onpeilbaar waereldwriemelen
Van zijn onbegrensd heelal!
Loof Hem, nauw-bewuste plantdier,
Wortlend in der zeeën nacht!
Loof hem, Lichtgeest, ommetuimelend
Langs der heemlen hoogste pracht!
En gij, Mensch! gij, dier, waar de engel
Reeds met hemelglans in gloort,
Meng zoo geen en rauwen wanklank
In der schepping vol akkoord!
Drukt u 't logge, donkre stofkleed
Soms met looden zwaarte neer,
Wanhoop niet, maar denk: daarboven
Waakt mijn God en Opperheer!
Reeds werd de aarde u tot slavinne
Met al wat haar kreits omsluit;
Brei thans nog uw heerschappije
Verder op u zelven uit.
Strooi, waar 't nacht is in de hoofden,
Waarheids hemelzonnegloed;

Stort, waar koude zelfzucht zetelt.
Liefdevuur in elk gemoed;
Geef gelijkheid, vrijheid, rede
Over alle volk beheer,
En Gods rijk ontkiemt op aarde,
De eeuwge vrede daalt er neer.
Ken, o Mensch, 't geheim des levens!
Dwars door duisternis en pijn,
Is 't gestadig worstlen, streven,
Naar een meer volkomen zijn.
't Is een rustloos zelfvolmaken,
Tot het, over 't blinde lot
Zegepralend, eindlijk heel wordt,
Eén wordt, smelt en rust in God.

1868